

Mellékletek:

Segesváry Sámuel (1797-1856) katonai pályája

A Tisztelt Értéktár Bizottság településünk jeles katonái körében már két alkalommal (dabasi Halász Lázár és szentkirályszabadjai Szőke Vince esetében) tárgyalt nemesi testőrök életútjáról szóló javaslatot. Ebbe a sorba illik Segesváry Sámuel katonai pályája is, azzal a jelentős eltéréssel, hogy ő az 1848/49-es szabadságharcban már nem vállalt szerepet.

1797. augusztus 26-án született Alsó-Dabason Segesváry Ferenc földbirtokos és Vincze Zsófia másodszüllött fiaként. A református anyakönyv tanúsága szerint Halász Ferenc és házastársa, Nemes Éva voltak a keresztszülei. (Tisza-beői Hellebronth Kálmán 1940. évi névkönyvéből leszármazásáról még a következőket tudhatjuk meg: „*(Címeresnemeslevél 1625 március 22. A gárdista, S. Ferenc és Vincze Zsófia (1774—1835) fia, S. Ferenc és Szalay Katalin (1750—1832) unokája, a nemességét Bars vm. 1723 január 23-iki bizonyítványa alapján, 1776-ban Pest vm. kihirdető S. Ferenc és Patay Zsuzsanna szépunokája.)*”

1810-ben István bátyjával együtt a pesti főgimnáziumban kezdte tanulmányait, melyet 1812. szeptemberétől a Debreceni Református Kollégiumban folytatott. Életútjára meghatározó befolyással bírt, hogy már az édesapja is gárdista volt 1792-ben.

Katonai pályája 1815. április 12-től önköltséges hadapródként indult, majd káplár lett az Esterházy Miklós tábornok parancsnokságával működő 32. gyalogezred gránátos zászlóaljában. A nemesi testőrségnél 1818. október 1. és 1823. szeptember 30. között szolgált Pest vármegye ajánlatára. 1820-ban beosztást nyert a Rainer főherceg házassága alkalmából kirendelt prágai testőrkülönítménybe. Öt éves szolgálata után a gárdától alhadnagyi rangban a 6. (Wallmoden-Gimborn) vértess lovasezredhez vezényelték, ahol 1826-ban főhadnagy, majd 1832-ben II. kapitány volt. Ebben a rangban 1832. augusztus 1-én, azaz 35 évesen szerelt le a császári és királyi hadseregből.

Alsó-dabasi közbirtokosként a negyvenedik életévéhez közelítve alapított családot ilki Ilkey Ottilia (1816-1891) kisasszonnyal. 19 évet éltek boldog házasságban, gyermekeik: Segesváry László Endre (1837-1895); Segesváry Dezső Kálmán (1840-1859); Segesváry Jenő Sándor (1843-1917); Segesváry Miklós Zoltán (1846-1865); Segesváry Ilona Róza, férjhezett Platthy Lőrinczné (1847-1880).

Nincs adat arról, hogy az 1848/49-es szabadságharcban bármilyen szerepet vállalt volna. 1856. április 6-án, Alsó-Dabason, gyomorrákban hunyt el. A halotti anyakönyv bejegyzése szerint április 8-án, a református sírkertben kapta meg a végtisztességet, a temetési szertartást Tóth Ferenc lelkész úr celebrálta.

Hagyatéka még 1872-ben is adott feladatot a pestvidéki királyi törvényszéknek, annak ellenére, hogy 1855-ben végrendelezett. Lényeges információ, hogy ez a dokumentum a Pest Vármegyei Levéltárban szabadon kutatható: Végrendeletek és alapítványok levéltári gyűjteménye Segesváry Sámuel Alsó-Dabas, 1855. 30/9. 1336. Jelzet HU-MNL-PML-IV.77. Ugyanakkor felesége végrendeletét Budapest Főváros Levéltárában őrzik, jelzete: HU BFL - VII.213. - 1891 - 246 Segesváry Sámuelné özv. (1891).

Halála után gyermekei felnevelésének, iskoláztatásának, önálló életkezdésük segítésének minden terhe a magára maradt özvegyére hárult, aki nem roppant össze a megpróbáltatások súlya alatt, sőt a család felfelé ívelő időszakának egyik letéteményese volt. Meghatározónak

bizonyult ebben a folyamatban az elsőszülött fiú, László tevékenysége, aki az alsó-dabasi birtokokon maradt, és beházasodva a Halász családba további kutatásra érdemes pályát futott be. Jelentős részben neki köszönhető, hogy a Segesváry család nevét ma külterületi dűlő és utcanév őrzi a gyóni határrészen. 1992-ben még a kúriájuk és az előtte lévő tér nevét is rögzítette a helyneveket összegző kutatás (Segesváry-ház, Segesváry-tér), azonban ez mára erősen elhalványult a köztudatban, amelyet a hivatalos Martinovics-tér elnevezés ural. Ezekben az elnevezésekben leírva - nyilvánvalóan a szocialista idők hatására – a nemesi származásra utaló „y” végződés helytelenül és megtevesztően „i”-re alakult. A család ősi neve – Szokonya – nem terjedt el Dabason, az anyakönyvekben viszont elvétve előfordul.

Összességében Segesváry Sámuel katonai pályája számottevően gyarapítja településünk helytörténetét és egyúttal értéktárunk kulturális örökség kategóriáját is.

Bibliográfia

- Iskolai értesítő - Kegyes Tanítórendiek főgimnázuma. Trattner Mátyás, Pest, 1810. p. 5.
- Nyáry Pál: Mátyás király emlékére adakozók névsora II. közlemény. Honművész, 1840-09-24 / 77. szám, pp. 622-623.
- Nagy Iván: Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. 10. kötet. Ráth Mór, 1863. p. 123.
- Sebeti Raimund: A magyar királyi testőrség 1. Névjegyzék 1760-tól 1850-ig. Szerzői kiadás, Bécs, 1898. p. 59.
- Kőszeghi Sándor: Nemes családok Pest vármegyében. Hungária Könyvnyomda, Budapest, 1899. p. 333, 1590.
- Kőszeghi Sándor: Pest vármegye nemes családai. In: Dr. Borovszky Samu (szerk.): Magyarország vármegyéi és városai. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye I. kötet. Országos Monográfia Társaság, Budapest, 1910. pp. 437-488 (479-480).
- Kempelen Béla: Magyar nemes családok XI. kötet, Vaál-Zsyska. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1932. pp. 553-555.
- Tisza-beői Hellebronth Kálmán: A magyar testőrsegek névkönyve 1760-1918. Stádium Rt., Budapest, 1940. pp. 326-327.
- Petri Edit - Torzsa István (szerk.): Tanulmányok a 700 éves Dabas történetéből. Dabas, 1975. p. 124, 148, 155, 170+(táblázat), 232, 347, 353.
- N. Császi Ildikó: Dabas helynevei. ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport, Budapest, 1992. p. 20, 30, 56, 57.
- Czagányi László: A Dabasi Református Egyházközség története tulajdon iratai tükrében. Dabas, 1993. p. 13, 14, 27, 33, 40, 52, 54, 55, 64, 70, 79, 80, 128.
- Virág Zsolt: Magyar Kastélylexikon I. Pest megye kastélyai és kúriái. Perfect Project, Budapest, 2001. p. 63, 297, 318.
- Szabadi István (szerk.): Intézménytörténeti források a Debreceni Református Kollégium Levéltárában II. Tiszántúli Református Egyházkerület, Debrecen, 2013. p. 946.
- Dr. Kormos Eszter: Az alsó-dabasi Segesváry családi ág. Segesváry Sámuel (1797-1856). Részlet a Segesváry-Szokonya-családnak készült családkönyvből. Elektronikus dokumentum, 2025.

Összeállította: Valentyk Ferenc